

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 388

**Teoria rachunkowości,
sprawozdawczość i analiza finansowa**

Redaktor naukowy
Bartłomiej Nita

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Hanna Jurek
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-505-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	11
------------	----

Część 1. Teoria i wyzwania rachunkowości

Ewa Wiktoria Babuška: Badania naukowe w rachunkowości	15
Halina Buk: Typologia i wycena przychodów z tytułu niestandardowych relacji z klientami	23
Małgorzata Cieciora: Behawioralne aspekty rachunkowości we współczesnej gospodarce – zarys problemu	32
Beata Dratwińska-Kania: Teoretyczne problemy sprawozdawania o ryzyku	41
Dawid Garstecki: Czy rachunkowość społecznej odpowiedzialności zasługuje na miano paradygmatu?.....	49
Waldemar Gos: Nauka rachunkowości – głos w dyskusji.....	57
Wojciech Hasik: Koncepcyjne i społeczne determinanty sądów etycznych w rachunkowości w Polsce	68
Marcin Jędrzejczyk: Wyzwania współczesnej rachunkowości w zakresie translacji wartości ekonomicznych.....	77
Krzysztof Jonas, Katarzyna Świetła: E-usługi w rachunkowości na przykładzie internetowych biur rachunkowych	87
Katarzyna Klimczak, Anna Wachowicz: Studium przypadku jako metoda badawcza w nauce rachunkowości – analiza metodologiczna przykładowych zastosowań	95
Joanna Koczar: Ewolucja polityki rachunkowości w praktyce gospodarczej Federacji Rosyjskiej.....	107
Alina Kozarkiewicz: Kreatywność: nowe wyzwanie badawcze dla współczesnej rachunkowości	115
Mirosława Kwiecień: Dylematy współczesnej rachunkowości.....	123
Tomasz Lewandowski: Mniej więcej dobrze czy dokładnie źle – przydatność informacji w systemie rachunkowości	137
Wojciech A. Nowak: Ku standaryzacji rachunkowości sektora publicznego w Unii Europejskiej	148
Marcin Osikowicz: Rachunkowość jednostek mikro według ustawy o rachunkowości	159
Piotr Szczypa: Nauczanie rachunkowości – współczesne uwarunkowania i dylematy	167
Anna Szychta: Pozytywna teoria rachunkowości jako koncepcja głównego nurtu badawczego	176

Joanna Zuchewicz: Współczesne determinanty rozwoju rachunkowości	189
---	-----

Część 2. Sprawozdawczość

Dorota Adamek-Hyska: Funkcja sprawozdawcza rachunkowości jednostki samorządu terytorialnego	201
Anna Balicka: Wskaźniki środowiskowe w zewnętrznej sprawozdawczości środowiskowej	212
Katarzyna Bareja: Aktywa niematerialne a priorytet w sprawozdawczości finansowej.....	221
Kinga Bauer: Kierunki zmian sprawozdawczości finansowej w postępowaniu upadłościowym.....	229
Stanisław Hońko: Nadmiar informacji w sprawozdaniu finansowym – możliwe kierunki reform.....	238
Angelika Kaczmarczyk: Sprawozdawczość finansowa jednostek mikro w aspekcie zasady wiernego i rzetelnego obrazu.....	246
Mariusz Karwowski: Model biznesu jako nowe wyzwanie sprawozdawczości zewnętrznej.....	255
Katarzyna Kostyk-Siekierska: Polityka rachunkowości, wartości szacunkowe oraz błędy z lat ubiegłych w świetle proponowanych i wprowadzonych zmian w KSR nr 7.....	263
Grzegorz Lew: Propozycja rozszerzenia zakresu opinii i raportu z badania sprawozdania finansowego.....	276
Bartłomiej Nita: Sprawozdawczość segmentowa jako przejaw konwergencji rachunkowości finansowej i rachunkowości zarządczej.....	285
Józef Pfaff: Sprawozdawczość z badania ustawowego jednostek zainteresowania publicznego – ocena proponowanych kierunków zmian	295
Katarzyna Piotrowska: Proces innowacyjny w aspekcie aktywów kompetencyjnych.....	304
Lucyna Poniatowska: Zmiany w sprawozdawczości finansowej w regulacjach ustawy o rachunkowości	314
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Segmenty operacyjne w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych – porównywalność czy różnorodność informacji	322
Paweł Rumniak: Consolidated reporting – beyond financial statements.....	331
Agnieszka Tłaczala: Prezentacja oraz ujawnianie informacji finansowych – zmiany w MSSF	349

Część 3. Analiza finansowa

Małgorzata Cygańska: Wykorzystanie analizy finansowej do oceny rentowności szpitali – wybrane problemy	363
Beata Iwasieczko: Analiza finansowa w organizacji inteligentnej.....	373
Magdalena Kowalczyk: Kierunki rozwoju analizy finansowej i strategicznej w jednostkach samorządu terytorialnego.....	381
Piotr Oleksyk: Wykorzystanie narzędzi analizy finansowej w planowaniu finansowym jednostek samorządu terytorialnego	389

Summaries

Part 1. Theory and accounting challenges

Ewa Wiktoria Babuśka: Research in financial accounting	15
Halina Buk: Typology and revenue valuation from nonconventional transactions with customers	23
Małgorzata Ciecziura: Behavioral aspects of accounting in today's economy – an outline of the problem	32
Beata Dratwińska-Kania: Theoretical problem of a report on risk.....	41
Dawid Garstecki: Can social responsible accounting be called a paradigm?	49
Waldemar Gos: Accounting science – a say in the discussion	57
Wojciech Hasik: Conceptual and social determinants of ethical judgment in accounting – Polish perspective	68
Marcin Jędrzejczyk: Contemporary accounting challenges in the field of economic value translation	77
Krzysztof Jonas, Katarzyna Świetła: E-services in accounting	87
Katarzyna Klimczak, Anna Wachowicz: Case study as a research method in accounting – methodological analysis of selected applications	95
Joanna Koczar: Evolution of accounting policy in the economic practice of the Russian Federation.....	107
Alina Kozarkiewicz: Creativity: new challenge for research in contemporary accounting.....	115
Mirosława Kwiecień: Dilemmas of contemporary accounting	123
Tomasz Lewandowski: About well or exactly wrong – usefulness (suitability) of information in accounting system	137
Wojciech A. Nowak: Public sector accounting in the European Union: towards standardization.....	148
Narcin Osikowicz: Accounting of micro units based on the Accounting Act	159

Piotr Szczypa: Accounting teaching and contemporary conditions and dilemmas.....	167
Anna Szycha: Positive accounting theory as the main stream accounting research concept	176
Joanna Zuchewicz: Contemporary determinants in the development of accounting	189

Part 2. Reporting

Dorota Adamek_Hyska: Reporting function of accounting in a territorial self-government unit.....	201
Anna Balicka: Environmental indicators of external environmental reporting	212
Katarzyna Bareja: Intangible assets and the priority in financial statements	221
Kinga Bauer: Financial reporting trends in insolvency proceedings	229
Stanisław Hońko: Excess of information in the financial statements – possible directions for reform.....	238
Angelika Kaczmarczyk: Micro units reporting in the context of true and fair view.....	246
Mariusz Karwowski: Business model as a new challenge of external reporting	255
Katarzyna Kostyk-Siekierska: Accounting policies, estimates and errors from previous years in the light of the proposed and introduced changes in the National Accounting Standard No. 7.....	263
Grzegorz Lew: Proposal for extending the scope of opinion and report on the financial statements	276
Bartłomiej Nita: Segment reporting as the manifestation of the convergence of financial accounting and management accounting	285
Józef Pfaff: Reporting in the statutory audits of public interest entities – assessment of the proposed changes.....	295
Katarzyna Piotrowska: Innovation process in the aspect of competence assets.....	304
Lucyna Poniatowska: Changes in financial reporting in the regulations of the Accounting Act.....	314
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Operating segments in the financial statements of public companies – comparability or diversity of information	322
Paweł Rumniak: Skonsolidowane raportowanie – wychodząc poza raportowanie finansowe	331
Agnieszka Tłaczała: Presentation and disclosure of financial information – changes in IFRS.....	349

Part 3. Financial analysis

Małgorzata Cygańska: The usage of financial analysis to evaluate the hospitals financial performance – selected problems	363
Beata Iwasieczko: Financial analysis in intelligent organization.....	373
Magdalena Kowalczyk: Trends in development of financial and strategic analysis in local government units	381
Piotr Oleksyk: Adoption of financial analysis tools in financial planning of local government units	389

Piotr Szczypa

Uniwersytet Szczeciński

e-mail: piotr.szczypa@wp.pl

NAUCZANIE RACHUNKOWOŚCI – WSPÓŁCZESNE UWARUNKOWANIA I DYLEMATY

ACCOUNTING TEACHING AND CONTEMPORARY CONDITIONS AND DILEMMAS

DOI: 10.15611/pn.2015.388.17

Streszczenie: Celem artykułu jest identyfikacja najważniejszych dylematów nauczania rachunkowości na uczelni wyższej. W związku z tym opisano czynniki wpływające na proces nauczania rachunkowości i na tym tle dokonano przeglądu tytułowych dylematów ze szczególnym uwzględnieniem kryterium podmiotowego. Zasadnicza teza artykułu zawiera się w stwierdzeniu, że w procesie nauczania rachunkowości coraz większą uwagę poświęca się uwarunkowaniom niezwiązanym bezpośrednio z przekazywaniem wiedzy i umiejętności studentom i słuchaczom. Opracowanie powstało przy wykorzystaniu analizy literatury przedmiotu, doświadczeń własnych jako nauczyciela akademickiego i samodzielnego księgowego, rozmów z pracodawcami i środowiskiem naukowym przy zastosowaniu rozumowania indukcyjnego.

Słowa kluczowe: rachunkowość, nauczanie rachunkowości, uczelnia wyższa.

Summary: The aim of this article is to identify the most important dilemmas of accounting education at the university. Therefore, the paper describes the factors which have influence on accounting teaching process and against this background, it reviews the title dilemmas with particular emphasis on the subjective criteria. The main thesis of the article is included in the statement that in the process of accounting teaching more and more attention is paid to conditions unrelated to the transfer of knowledge and skills to students and listeners. The article was created using the analysis of the literature, own experience as a university teacher and independent accountant, interviews with employers and the scientific community using inductive reasoning.

Keywords: accounting, accounting teaching, university.

1. Wstęp

Problematyka nauczania rachunkowości powinna być w kręgu zainteresowań każdego nauczyciela akademickiego zatrudnionego w katedrze rachunkowości. Współcześnie ważne jest nie tylko to, jak przekazać studentom i słuchaczom skutecznie wiedzę i umiejętności z zakresu rachunkowości, ale także należy sprostać coraz bardziej złożonym wymaganiom natury formalnej, przy jednoczesnym uwzględnieniu zmian zachodzących w otoczeniu uczelni wyższej. W ostatnich 25 latach dostrzega się istotne różnice w funkcjonowaniu uczelni wyższych, które są następstwem dostosowania do uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Celem artykułu jest identyfikacja najważniejszych dylematów nauczania rachunkowości na uczelni wyższej. W związku z tym opisano czynniki wpływające na proces nauczania rachunkowości i na tym tle dokonano przeglądu tytułowych dylematów ze szczególnym uwzględnieniem kryterium podmiotowego. Zasadnicza teza artykułu zawiera się w stwierdzeniu, że w procesie nauczania rachunkowości coraz większą uwagę poświęca się uwarunkowaniom niezwiązanym bezpośrednio z przekazywaniem wiedzy i umiejętności studentom i słuchaczom.

2. Czynniki wpływające na proces nauczania rachunkowości

Proces nauczania rachunkowości na uczelni wyższej jest w dużym stopniu uzależniony od licznych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. Do podstawowych czynników wewnętrznych oddziałujących na nauczanie rachunkowości w uczelni wyższej można zaliczyć (tab. 1):

- stopień wiedzy teoretycznej i praktycznej nauczyciela akademickiego z zakresu rachunkowości,
- posiadanie wykształcenia pedagogicznego przez nauczyciela akademickiego lub jego brak,
- umiejętność współpracy na linii nauczyciel – student (słuchacz),
- prowadzone kierunki i specjalności studiów,
- rodzaj uczelni wyższej i profil kształcenia,
- priorytety i sposób zarządzania uczelnią (wydziałem) przez jej władze.

Tabela 1. Czynniki wewnętrzne wpływające na proces nauczania rachunkowości

Czynniki	Charakterystyka
1	2
Wiedza i umiejętności nauczyciela	Są to kluczowe czynniki sukcesu w pracy nauczyciela rachunkowości. Bez bogatej wiedzy z zakresu historii i teraźniejszości rachunkowości, popartej praktycznymi zdolnościami, zweryfikowanymi w pracy pozadydaktycznej w jednostkach gospodarczych, trudno mówić o dobrym nauczycielu i skutecznym nauczaniu rachunkowości

1	2
Wykształcenie pedagogiczne	Posiadanie wykształcenia pedagogicznego, nabytego najczęściej w ramach kursu pedagogicznego lub studiów podyplomowych, wyposaża nauczyciela rachunkowości w praktyczną wiedzę z zakresu: pracy ze studentem (słuchaczem) na zajęciach wykładowych, ćwiczeniowych, laboratoryjnych, seminariach, prawidłowego tworzenia testów, zadań kontrolnych, kształtowania pożądanych postaw społecznych i zawodowych u studentów (słuchaczy)
Predyspozycje osobiste	Cechy charakteru nauczyciela rachunkowości, jego kultura osobista, swoista charyzma mają wpływ na przekaz wiedzy i umiejętności, a tym samym na skuteczność procesu nauczania
Rodzaj uczelni i profil kształcenia	Rodzaj uczelni: publiczna lub niepubliczna, uniwersytet, politechnika, państwowa wyższa szkoła zawodowa itd. oraz przyjęty profil kształcenia (ogólnoakademicki, praktyczny) mogą w pewnym zakresie kształtować proces nauczania rachunkowości
Styl zarządzania	Przyjęta misja uczelni, wydziału i sposób jej realizacji przez władze uczelni narzuca pewne priorytety także w procesie nauczania

Źródło: opracowanie własne.

Natomiast jako główne czynniki zewnętrzne mające wpływ na proces nauczania rachunkowości na uczelni wyższej można wskazać zmiany (tab. 2):

- przepisów prawa,
- na rynku edukacyjnym,
- na rynku pracy,
- demograficzno-społeczne,
- w sposobie zarządzania jednostką gospodarczą.

Tabela 2. Czynniki zewnętrzne wpływające na proces nauczania rachunkowości

Czynniki	Charakterystyka
1	2
Przepisy prawa	Stosowne ustawy, rozporządzenia regulują zasady pracy uczelni wyższych także co do liczby godzin kształcenia, kadry dydaktycznej i innych warunków kształcenia
Rynek edukacyjny	Zaostrzająca się konkurencja na rynku edukacyjnym przekłada się bezpośrednio na ofertę edukacyjną (nowe specjalności z zakresu rachunkowości, techniki i formy kształcenia, dodatkowe korzyści np. w postaci gwarantowanych staży zawodowych, studiów podyplomowych w cenie uzupełniających studiów magisterskich itd.)
Rynek pracy	Zgłaszane przez pracodawców oczekiwania co do umiejętności z zakresu rachunkowości i innych pożądanych dla pracowników działów księgowości i controllingu. Uwolnienie zawodu księgowego w ramach wejścia w życie 10 sierpnia 2014 r. drugiej transzy deregulacji zawodów

Tabela 2, cd.

1	2
Zmiany demograficzne i społeczne	Malejąca liczba osób podejmujących studia ekonomiczne (niż demograficzny, brak obowiązku odbycia służby wojskowej, emigracja młodzieży, zaprzestanie nauczania na etapie szkoły średniej lub zawodowej). Prospołeczne potrzeby społeczności lokalnych. Rosnąca rola etyki w rachunkowości. Potrzeba uwzględniania koncepcji zrównoważonego rozwoju w życiu gospodarczym
Styl zarządzania w jednostkach gospodarczych	Zaostrzają się dwa skrajne podejścia do zarządzania jednostką gospodarczą, a mianowicie: zarządzanie oparte na wzajemnym poszanowaniu z wyraźnym uwypukleniem etyki w biznesie; zarządzanie oparte wyłącznie na służbowych relacjach; wyniki ważniejsze od relacji międzyludzkich; „wyścig szczurów”, niszowa rola etyki w biznesie

Źródło: opracowanie własne.

Wskazane w tab. 1 i 2 czynniki oddziałujące na proces nauczania rachunkowości na uczelni wyższej nie stanowią zamkniętego katalogu. W opinii autora są jednak kluczowe i silnie wpływają na pracę na linii nauczyciel akademicki – student (słuchacz) w ramach kształcenia z zakresu rachunkowości. Czynniki te są źródłem dylematów, jakie można dostrzec w procesie nauczania rachunkowości. Dylematy te zostaną omówione z uwzględnieniem konkretnego podmiotu, a mianowicie: władz uczelni, nauczyciela akademickiego, pracodawcy, odwołując się do spostrzeżeń sprzed 10 i 20 lat.

3. Dylematy nauczania rachunkowości – władze uczelni

„Przystępując do konstruowania programu nauczania, powinniśmy widzieć funkcje społeczne i potencjalne miejsce zatrudnienia naszych absolwentów” [Bernaś 1992]. Współcześnie wypowiedź tę należy rozszerzyć o następujące kwestie, które władze uczelni powinny wziąć pod uwagę:

- wytyczne, jakimi kieruje się Polska Komisja Akredytacyjna w trakcie kontroli instytucjonalnej lub kierunkowej,
- skuteczne odróżnienie się od konkurencji i przyciągnięcie osób chcących podjąć studia,
- wiedzę i umiejętności swoich nauczycieli akademickich,
- warunki kształcenia, w tym odpowiednie urządzenia i oprogramowanie.

Wszystkie powyższe czynniki przenikają się wzajemnie i nakładają na kolejną kwestię, jaką jest problematyka kształcenia z uwzględnieniem podziału studiów na licencjackie i magisterskie. „Przeciwnicy dwustopniowości często twierdzą, że przekazywana na studiach magisterskich wiedza powinna być inna niż na studiach

zawodowych; że studia zawodowe mają przygotować przede wszystkim w zakresie technik aplikacyjnych, a studia magisterskie w zakresie teorii. Założenie takie miałyby być może rację bytu, gdyby od początku było wiadomo, dla jakich jednostek i na jakie stanowiska przejdą absolwenci studiów magisterskich. Praktyka dowodzi jednak, że również absolwenci studiów magisterskich w przeważającej mierze, zwłaszcza w początkowym okresie kariery zawodowej, trafiają na stanowiska typowo wykonawcze, dla nich więc techniki aplikacyjne są nie tyle zbędne, ile właśnie niezbędne. Nawet jeśli przyjmiemy założenie, że absolwenci studiów magisterskich będą spełniali funkcje kierownicze, to również wówczas dobre spełnienie funkcji kierowniczych będzie wymagać dobrego rozpoznania funkcji wykonawczych” [Bernaś 1992]. W odniesieniu do kształcenia z zakresu rachunkowości prezentowane stanowisko jest nadal aktualne. Potencjalny absolwent studiów drugiego stopnia – księgowy, pracownik działu controllingu – powinien posiadać nie tylko bogatą wiedzę teoretyczną, ale także wiele konkretnych umiejętności. Jak więc w związku z tym powinien być zaprojektowany plan studiów pierwszego i drugiego stopnia w zakresie kształcenia kadr finansowo-księgowych i do działów controllingu, aby:

- nie powtarzały się treści kształcenia na studiach I i II stopnia, a jednocześnie było możliwe skuteczne kształcenie na studiach magisterskich osób, które nie ukończyły wcześniej studiów licencjackich ekonomicznych?
- spełnić wszystkie niezbędne wymagania wynikające z przepisów prawa?
- zachęcić do studiowania i wyposażać studentów w zawodowe umiejętności poparte aktualną, nowoczesną teorią?

Kolejna kwestia dotyczy dokonania przez władze wyboru: praca licencjacka czy egzamin. Wybór ten nie powinien być przypadkowy i podporządkowany wyłącznie czynnikom finansowym oraz dotychczasowej praktyce w tym zakresie. Na pierwszym miejscu należy postawić dobro studenta, dobro w rozumieniu jego przygotowania do pracy zawodowej i możliwości dalszego kształcenia w ramach studiów drugiego stopnia.

Władze uczelni powinny być zainteresowane śledzeniem losów swoich absolwentów. To, od kiedy po uzyskaniu dyplomu, gdzie i na jakim stanowisku są zatrudnieni byli studenci specjalności z zakresu rachunkowości, może stać się swoistą miarą nauczania rachunkowości. Wykorzystanie takich miar (liczba założonych firm, liczba osób zatrudnionych na umowę o pracę itd.) jest w pewnym sensie odzwierciedleniem skuteczności nauczania.

4. Dylematy nauczania rachunkowości – nauczyciel akademicki

Nauczyciel akademicki prowadzący zajęcia ze studentami z przedmiotów z zakresu rachunkowości powinien zadać sobie zasadnicze pytanie: jakie postawy i umiejętności kształtowane są w ramach nauczanego przedmiotu, a jakie powinny być kształtowane? Dalej należy zastanowić się, kim ma być absolwent studiów pierwszego i drugiego stopnia kierunków (specjalności) dedykowanych rachunkowości?

Niestety w praktyce na pierwszy plan pracy nauczyciela wychodzą inne, bardziej prozaiczne problemy, a mianowicie: jak zrealizować przewidziany w opisie przedmiotu program przy ograniczonej liczbie godzin wykładowych i ćwiczeniowych?; czy dobrze została dobrana forma weryfikacji wiedzy i umiejętności zgodnie z opisem przedmiotu?; czy zostały dopełnione wszystkie formalności związane z danym przedmiotem (aktualizacja opisu przedmiotu, wprowadzenie lub aktualizacja treści kształcenia w środowisku informatycznym, przeprowadzenie hospitacji i sporządzenie stosownego protokołu, wprowadzenie ocen z ćwiczeń, egzaminu i dodatkowo oceny z przedmiotu)?; jak postępować ze studentami studiów drugiego stopnia, którzy są absolwentami kierunków nieekonomicznych?

Oddzielnym zagadnieniem jest praca nauczyciela jako promotora pracy licencjackiej lub magisterskiej. Rola promotora nie powinna ograniczać się tylko do:

- weryfikacji wyboru tematów prac z uwzględnieniem kierunku i specjalności studiów,
- bieżącego sprawdzania treści rozdziałów prac napisanych przez studentów,
- sprawdzenia pracy w systemie antyplagiatowym,
- sporządzenia sprawozdania do raportu z systemu antyplagiatowego,
- sporządzenia recenzji pracy.

Dobry promotor to także opiekun studentów wprowadzający ich w życie zawodowe, realizujący prospołeczną edukację ekonomistów. Seminarium to czas, kiedy możliwa jest rozmowa ze studentami, aby uświadomić im społeczne aspekty życia gospodarczego. Najczęściej przy realizacji zajęć wykładowych i ćwiczeniowych brakuje czasu na takie dyskusje i wówczas kształcenie ma charakter wyłącznie biznesowy.

5. Dylematy nauczania rachunkowości – pracodawca

U. Lorenowicz w roku 2004 zauważyła pewne tendencje na rynku edukacyjnym i rynku pracy, które obecnie się nasiliły, pisząc: „Patrząc z perspektywy ponad 14 lat na dokonujące się w Polsce zmiany, można stwierdzić, że w wyniku procesu edukacji ekonomiści są dobrze wyposażeni w odpowiednie modele, wskaźniki, teorie, dzięki którym potrafią podejmować decyzje i w krótkim czasie doprowadzić do maksymalizacji zysku, wygrywać z konkurencją czy też odnajdować się w różnych sytuacjach rynkowych. Ponadto w związku z tym, że w procesie edukacji uświadamiana jest potrzeba ciągłego doskonalenia własnych umiejętności, większość studentów podejmuje naukę kolejnego języka, poznaje nowe techniki interpersonalne i zdaje sobie sprawę, że studia podyplomowe są naturalną kolejną rzeczą. Można powiedzieć, że wykształcony w ten sposób młody człowiek potrafi radzić sobie w skomplikowanej rzeczywistości ekonomicznej. Wydaje się więc, że edukacja ekonomistów spełnia oczekiwania, jakie stawia przed nimi nowa rzeczywistość gospodarcza kraju. Jednakże miniony okres jest już na tyle odległy, że daje się wyraźnie zauważyć pewne negatywne skutki społeczne wynikające z tak dużej dozy ekono-

mizacji zawartej w kształceniu przyszłych ekonomistów. Studenci w pogoni za doskonaleniem umiejętności ze względu na brak czasu często rezygnują ze spotkań towarzyskich, wyłączają się ze swojego środowiska, rozluźniają więzi rodzinne, a po ukończeniu studiów opóźniają decyzje zakładania rodzin. Należy pamiętać, że nawet najbardziej sprawna osoba jako przedsiębiorca, jeśli wokół siebie wytworzy pustkę społeczną, przestaje być efektywna” [Lorenowicz 2004]. W podobnym duchu wypowiada się M. Adamska-Chudzińska, stwierdzając: „Zjawisko tzw. wypalenia zawodowego dotyczy obecnie przede wszystkim fachowców, którzy realizując role zawodowe, pozostają samotni mimo uwikłania w relacje z innymi” [Adamska-Chudzińska 2004].

Zasygnalizowaną problematykę kształcenia ekonomistów bez społecznych aspektów kompetencji zawodowych dostrzega także autor w trakcie przeprowadzanych audytów i wdrożeń w jednostkach gospodarczych. Szczególnie niebezpieczne zjawisko, dotyczące specjalistów z zakresu rachunkowości, to podejmowanie decyzji przez menedżerów często na granicy prawa przy akceptacji ze strony księgowego. Oczywiście źródło problemu jest zarówno po stronie właścicieli, jak i pracowników służb ekonomicznych. Jedni i drudzy są najczęściej po studiach ekonomicznych, a za szczególnie wrażliwe miejsca w jednostkach gospodarczych należy uznać działy finansowo-księgowe i controllingu, które skupiają największą ilość informacji ekonomicznych do podejmowania różnorodnych decyzji. Dlatego proces edukacji szczególnie kadr z zakresu rachunkowości powinien być prowadzony w jak największym stopniu z uwzględnieniem społecznej strony zawodu.

6. Zakończenie

Głębokie zmiany jakościowe na rynku pracy i rynku edukacyjnym wywołują potrzebę zweryfikowania dotychczasowego podejścia w zakresie nauczania rachunkowości. W procesie tym należy wziąć pod uwagę m.in.:

- systematycznie wzrastającą obfitość wiedzy,
- ograniczenie czasu na kształcenie studentów,
- coraz bardziej skomplikowane środki dydaktyczne,
- coraz bardziej złożone metody kierowania działalnością studentów,
- rosnące wymagania ze strony jednostek kontrolujących proces dydaktyczny,
- społeczną stronę zawodów związanych z rachunkowością,
- ograniczoną możliwość selekcji kandydatów na studentów w wyniku niżu demograficznego i konsekwencji systemu bolońskiego.

Współczesne uczelnie wyższe powinny kształtować specjalistę z zakresu rachunkowości wszechstronnego, potrafiącego przystosować się do zmieniającej się rzeczywistości, wrażliwego na drugiego człowieka, potrafiącego funkcjonować w społeczeństwie, opierając swoje decyzje nie tylko na podstawie rzędu cyfr. Zadanie to nie jest łatwe dla nauczyciela akademickiego, który coraz więcej swojego

czasu musi poświęcać procedurom administracyjnym kosztem czasu poświęconego na rozmowę ze studentem czy doskonalenie swojego warsztatu pracy.

Ze smutkiem, mimo upływu ponad 10 lat, należy stwierdzić aktualność dwóch poniższych wypowiedzi:

- „[...] zastanawiające są obserwacje licznych przykładów niesolidnego studiowania, przeciętne wyniki studiów, zmiana motywacji poznawczej na pragmatyczną (szybkie zaliczanie kursów i zdobywanie certyfikatów), a także wiele dowodów rezygnacji niektórych nauczycieli z dużych wymagań i z surowego ich egzekwowania na rzecz liberalnego godzenia się z argumentami ilościowymi” [Grygalszewska, Węgrzecka 2004];
- „Zmiany ilościowe w systemie edukacji akademickiej nie są skorelowane ze zmianami jakościowymi. W rezultacie absolwenci studiów uzyskują formalne wykształcenie, któremu nie zawsze towarzyszą odpowiednie kwalifikacje, umiejętności i wzorce zachowań dostosowane do oczekiwań ze strony rynku pracy i pracodawców” [Chmielak 2004].

Gdzie tkwi przyczyna takiego stanu rzeczy? Każdy nauczyciel akademicki powinien spróbować udzielić odpowiedzi na następujące pytanie, komu lub czemu w mojej codziennej pracy poświęcam więcej uwagi i czasu:

- studentom czy osobistemu rozwojowi naukowemu?
- studentom czy procedurom towarzyszącym procesowi edukacyjnemu?

W opinii autora za pożądaną należy uznać taką odpowiedź, w której na pierwszym planie będzie człowiek (rodzina, studenci, koleżanki i koledzy z pracy itd.), ponieważ to, co robimy, ma komuś i czemuś służyć. W związku z tym nauczania rachunkowości nie można sprowadzać ani do katalogu poznanych przez studentów definicji i konkretnych umiejętności, ani do wypełnienia pożądanego na uczelni wskaźników i procedur edukacyjnych. Nauczanie rachunkowości to pewien rodzaj misji, jaką ma do spełnienia nauczyciel akademicki. Powinien on widzieć w studencie księgowego, któremu w przyszłości powierzyłby prowadzenie ksiąg swojej firmy z wszystkimi tego konsekwencjami.

Literatura

- Adamska-Chudzińska M., 2004, *Spoleczny aspekt kompetencji zawodowych ekonomistów*, Społeczna edukacja ekonomistów. Materiał z XIV warsztatów dydaktycznych zorganizowanych przez Stowarzyszenie Adiunktów i Starszych Wykładowców oraz Studium Psychologii i Pedagogiki, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków, s. 15.
- Bernaś B., 1992, *Problemy kształcenia ekonomistów*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 607, Dydaktyka i Wychowanie, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 108.
- Chmielak A., 2004, *Kształtowanie kreatywnych postaw studentów i absolwentów*, [w:] Kloc K., Chmielewska E. (red.), *Dobre obyczaje w kształceniu akademickim*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa, s. 81.

- Grygalszewska A., Węgrzecka M., 2004, *Rzetelność w kształceniu akademickim*, [w:] Kloc K., Chmielewska E. (red.), *Dobre obyczaje w kształceniu akademickim*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa, s. 43.
- Lorenowicz U., 2004, *Kształcenie u studentów odpowiedzialności społecznej za pełnione funkcje zawodowe*, Prospołeczna edukacja ekonomistów. Materiał z XIV warsztatów dydaktycznych zorganizowanych przez Stowarzyszenie Adiunktów i Starszych Wykładowców oraz Studium Psychologii i Pedagogiki, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków, s. 19.